

Saopštenje za javnost

NAJNOVIJE ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA U REGIONU POKAZUJE DA JE JAVNOST U JUGOISTOČNOJ EVROPI VIŠE PREOKUPIRANA UNUTRAŠNJIM NEGO MEĐUNARODNIM TEMAMA

Javnost u jugoistočnoj Evropi je veoma zabrinuta kada se radi o pitanjima kao što su korupcija, kriminal i nezaposlenost, smatra *South East Europe (SEE) Public Agenda Survey*, na osnovu najnovijeg istraživanja javnog mnjenja čije je rezultate objavila organizacija **Podrška Demokratiji u jugoistočnoj Evropi (SEEDS)** - mreža regionalnih organizacija za istraživanje javnog mnjenja, trust mozgova kojeg podržava **Međunarodni institut za demokratiju i pomoć prilikom izbora (International IDEA)**. Međutim, uprkos dominantnom nepoverenju i snažnom uverenju da se mnoge važne odluke koje se tiču zemlje donese van nje, većina ispitanika ipak izražava optimizam u pogledu vlastitog ekonomskog boljitka i napretka zemlje.

Regionalno istraživanje - prvo profesionalno merenje javnog mnjenja u jugoistočnoj Evropi - sprovedeno je putem 10.000 direktnih intervjuva u periodu januar-februar 2002. u Srbiji, Crnoj Gori i Kosovu, kao i u Bosni i Hercegovini (uz dva posebna istraživanja sprovedena, jedno u Federaciji, a drugo u Republici Srpskoj), Hrvatskoj, Makedoniji, Bugarskoj i Rumuniji.

Ključne oblasti kojima se bavilo istraživanje u svim zemljama i teritorijama:

- Odnos prema ekonomskim, socijalnim i političkim pitanjima
- Poverenje u javne ličnosti i domaće institucije
- Poveranje u međunarodne institucije

Komentarišući saopštenje *(SEE) Public Agenda Survey*, **Marti Ahtisaari**, bivši predsednik Finske, izaslanik Evropske unije za Balkan i član Saveta International IDEA-e, rekao je: "Izveštaj sadrži podatke koji su od velike koristi lokalnim vlastima u celom regionu, kao i međunarodnoj zajednici, jer joj mogu pomoći prilikom utvrđivanja politika prema i aktivnosti u zemljama Balkana. Ovo istraživanje vidim kao način za unapređenje demokratske vlasti, jer omogućava da se čuje glas građana o pitanjima od vitalnog interesa s kojima se suočava njihovo društvo."

"Naročito mi je drago što je International IDEA koristila znanje trustova mozgova i istraživačkih instituta iz regiona prilikom sprovođenja ovog istraživanja javnog mnjenja, nastavlja Ahtisaari, "jer smatram da međunarodne organizacije, u svojim aktivnostima na Balkanu, treba neuporedivo više da se oslanjaju na domaća znanja".

BRIFING ZA MEDIJE: PREGLED REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Regionalni trendovi

Kada je reč o regionu, najvažniji rezultati istraživanja javnog mnjenja ukazuju sledeće:

- **Pitanja od interesa za javnost.** Istraživanje je pokazalo da su tri pitanja ta koja konzistentno u celom regionu izazivaju zabrinutost običnih ljudi – **nezaposlenost, korupcija i kriminal** zauzeli su prvo mesto u sedam od devet zemalja i teritorija obuhvaćenih istraživanjem. Izuzeci su Rumunija i Crna Gora, gde se korupcija smatra najvećim problemom od interesa za javnost. **Nezaposlenost** najviše zabrinjava ispitanike u Bosanskoj Federaciji (79%), iza koje odmah slede Kosovo, Hrvatska, Bugarska i Makedonija, gde je 70% i više ispitanika ukazalo na nezaposlenost kao na prioritenu preokupaciju. Rezultati istraživanja primetno oslikavaju ekonomsku situaciju u regionu. Na primer, procenat nezaposlenosti je visok ili veoma visok u svim zemljama gde je zabrinutost javnog mnjenja zbog nezaposlenost visoko rangirana na listi ovog istraživanja.
- **Ekonomija i buduće perspektive.** Sa aspekta celog regiona, stanovnici Kosova gaje najviše optimizma u pogledu budućnosti. 64% je pozitivno ocenilo pravac kojim se zemlja kreće, 43% je izjavilo da je zadovoljno svojim sadašnjim ekonomskim statusom, a 54% smatra da će im se taj status poboljšati tokom narednih 12 meseci. Na suprotnoj strani lestvice, istraživanje pokazuje da Bugari o ovim pitanjima ispoljavaju najviše pesimizma - 45% ispitanika je reklo da se slaže s konstatacijom 'zemlja se ne kreće ni u kakvom pravcu', 82% je nezadovoljno svojim ekonomskim položajem, a 32% podržava stanovište da će situacija za godinu dana biti još gora.

Rezultati istraživanja koji pokazuju vrlo visok nivo optimizma u javnosti na Kosovu i nešto manjeg nivoa u javnosti Srbije se mogu porediti sa trendovima koji su ranije bili uočeni u drugim zemljama u ranoj fazi prelaznog procesa.

- **Poverenje u nacionalne institucije.** Kada je reč o institucijama obuhvaćenim istraživanjem, poverenje u **medije** je najveće u Rumuniji, gde 69% ispitanika izražava prilično ili veliko poverenje. Druga po redu je Bugarska u kojoj odgovarajući procenat iznosi 57%. Poverenje u medije je najniže u Crnoj Gori (22%). U pogledu **policije i vojske**, policija se najbolje kotira na Kosovu (75%), a najgore u Srbiji (24%), a kada se radi o poverenju u vojsku ono je opet najveće na Kosovu (83%), za kojom sledi Rumunija (79%), dok je najniže u Crnoj Gori (31%) i Hrvatskoj (41%). U regionalnim okvirima, poverenje u **sadašnju vlast** je najveće na Kosovu (58%) za kojim i u ovom slučaju dolazi Rumunija (44%), dok su ispitanici u Srbiji i Makedoniji dali najniže ocene svojim političkim vlastima - 29%, odnosno 12%. Najviše poverenje u **biznis i privatno preduzetništvo** imaju ispitanici u Crnoj Gori (54%), pa zatim u Hrvatskoj (51%), dok se ono najniže rangira u Bugarskoj (30%).

Kao i u slučaju prethodno pomenutog optimizma u javnom mnjenju, rezultati istraživanja pokazuju da se stepen poverenja u nacionalne institucije umnogome može porediti sa iskustvima drugih zemalja u prelaznom procesu. Na Kosovu, na primer, skorašnje radikalne promene na političkoj sceni, izgleda da su, bar za sada, uticale na relativno visok nivo poverenja u nacionalne institucije. Nasuprot tome, u Makedoniji nedostatak poverenja javnog mnjenja oslikava kolaps vitalnih javnih institucija.

- **Poverenje u međunarodne institucije.** Od svih institucija obuhvaćenih istraživanjem, poverenje u **NATO** je najveće na Kosovu (91%) i Rumuniji (58%), a najniže u Republici Srpskoj (RS) (5%) i Srbiji (6%). Što se tiče **Evropske unije**, i tu je najviši nivo poverenja

zabeležen na Kosovu (72%) i u Rumuniji (59%), a najniži u Republici Srpskoj (17%). Slično je raspoloženje prema **Paktu stabilnosti** kojem se najviše veruje na Kosovu (50%), u Crnoj Gori (26%) i Rumuniji (26%), a najmanje u Srbiji (13%) i Republici Srpskoj (8%). Sudeći po rezultatima istraživanja, **Haški tribunal (ICTY)** se najbolje kotira na Kosovu (83%) i u Bosanskoj Federaciji (51%), a najslabije u Srbiji (8%) i Republici Srpskoj (4%).

- **Odnos prema demokratiji i drugim etničkim manjinama** Na suprot političkim istraživanjima sprovedenim drugde, ovo istraživanje pruža vrlo malo rezultata koji govore o javnoj podršci antidemokratskim vrednostima u jugoistočnoj Evropi. Ako ništa ono bar pokazuje da većina veruje u demokratiju kao željeni vid vladavine. Ali dok podrška alternativnim vidovima vladavine nije velika, istraživanje daje malo osnova za verovanje u popustljivost naroda prema demokratiji – posebno, ukoliko ekonomska situacija stanovništva ne uspe da se značajno poboljša u bliskoj budućnosti. Takođe, sa izuzetkom Makedonije, ne postoji dokaz o tenziji ili o bilo kakvim lošim osećanjima u međuetničkim odnosima u regionu. Ovo je vrlo važna informacija koja je u suprotnosti sa uobičajnim stavom, uticanim od strane jugoslovenskih secesionističkih ratova 90'tih godina, da je jugoistočna Evropa region visoko izraženog stepena neprijateljstva i mržnje. Preokupacije javnosti se izjednačavaju sa preokupacijama običnih ljudi koji žive negde drugde - siguran posao, pristojan standard života, javnu bezbednost i čestitost u javnom životu.

“Najvažniji rezultati ukazuju da se javno mnjenje u ovih devet zemalja i teritorija nalazi na različitim stepenima razvoja”, kaže **Alin Teodorescu**, izvršni direktor bukureštanskog IMAS-a. “Na jednoj strani imamo Kosovo i, donekle, Rumuniju, gde se, uz najviše optimizma u pogledu budućnosti, najviše uvažavaju i međunarodne organizacije. Na suprotnoj strani lestvice su Bugarska, Makedonija i Crna Gora, gde uočavamo široko rasprostranjeno nepoverenje prema sadašnjem razvoju događaja, nizak stepen optimizma u pogledu budućnosti, slabo uvažavanje međunarodnih organizacija, pa čak i nizak stepen samouvažavanja.

Ako se izuzme Kosovo koje vidno otkaače, istraživanje takođe otkriva katastrofalan nedostatak poverenja u zvanične institucije svih vrsta u regionu kao celini”, kaže Teodoresku. “A to je samo po sebi velika prepreka razvoju, jer nedostatak poverenja znači da se ne poštuju regulative i zakoni.

Šta više, ono što uočavamo u celom regionu jeste da javnim mnjenjem dominiraju svakodnevne preokupacije, kao što su siromaštvo, inflacija i korupcija, što je daleko od onog što barem deo vladajućih elita smatra važnim. Jednostavno rečeno, etnički, istorijski i anti-globalistički programi ovih elita ne uživaju podršku ljudi u regionu.

Istraživanje koje predstavljamo jeste dobra osnova za utvrđivanje političkih strategija, jer pokazuje u kojim se pitanjima može računati na istinsku podršku javnosti – a to su programi koji treba da reše probleme nezaposlenosti i inflacije, socijalni programi za suočavanje sa siromaštvom i marginalizacijom ljudi. A ukoliko vlade u regionu žele da privuku veću podršku domaće javnosti, treba da se fokusiraju na programe za koje je javnosti prevashodno zainteresovana”, zaključuje Alin Teodoresku.

Komentarišući rezultate istraživanja koji ukazuju na optimizam u regionu jugoistočne Evrope, **dr Dejan Kirjanov** iz Sofijskog Centra za liberalne strategije, koji je na čelu regionalnog tima analitičara uključenih u istraživanje SEEDS-a, uočava: “Poređenjem podataka koji ukazuju na nivoe optimizma i pesimizma, teško je odupreti se zaključku da ljudi u jugoistočnoj Evropi ne vezuju svoje stavove za stvarno stanje. Na primer, Bugarska u poslednje vreme ostvaruje prilično dobre ekonomske rezultate, što nije slučaj sa Kosovom. Istovremeno, Kosovari izražavaju optimizam koji je dvanaest puta veći od optimizma Bugara. To je verovatno zato što se politička pitanja u jugoistočnoj Evropi u najmanju ruku koriste kao droga. Kosovari su još uvek na nekom svom dobrom političkom tripu. A Bugari trpe posledice apstinencije koju prate teškoće svakodnevnog života”.

Srbija

Kada je reč o Srbiji, najvažniji rezultati istraživanja javnog mnjenja ukazuju sledeće:

- **Privreda.** Na pitanje “Čega se danas najviše pribojavate?”, ispitanici su na prvo mesto stavili nezaposlenost (19%); slede ekonomski problemi/pad životnog standarda (15%) i siromaštvo (12%). I dok je njih 52% reklo da su donekle ili vrlo nezadovoljni svojim sadašnjim ekonomskim statusom, mala većina - 50% - ispitanika izjavila je da očekuje da će joj se životni standard poboljšati tokom naredne godine. U istom pozitivnom tonu, gotovo polovina (50%) ispitanika u Srbiji je izrazila uverenje da zemlja, opšte uzevši, ide pravim putem, čime su po izraženoj optimizmu o ovoj temi zauzeli drugo mesto u regionu, odmah posle ispitanika na Kosovu.
- **Domaće institucije.** Na osnovu rezultata istraživanja javnost u Srbiji najviše poverenja ima u **Crkvi** (64%), zatim sledi **vojska** sa 55%. Institucije u koje se ima najmanje poverenja su **lokalne vlasti** (19%), **sindikati** (20%) i **sudovi** (22%).
- **Javne ličnosti.** Prema rezultatima istraživanja, javne ličnosti kojima se u Srbiji najviše veruje su Vojislav Koštunica – za koga se opredelilo 47% ispitanika koji su rekli da prilično ili veoma veruju predsedniku Jugoslavije, a nešto malo bolje od njega rangira se potpredsednik savezne vlade Miroljub Labus, za koga se izjasnilo 47% ispitanika, zatim sledi Ministar finansija Božidar Djelić (41%). Na drugom kraju lestvice poverenja, istraživanje je registrovalo Predsednika Lige socijaldemokrata Vojvodine Nenad Čanak (12%), 14% za lidera Srpske radikalne stranke (SRS) Vojislava Seselja i 14% glasova za Slobodana Miloševića, premda je 17% ispitanika reklo da ne želi ni da odgovara na ovakva pitanja koja se odnose na njihovog bivšeg vođu.
- **Međunarodne institucije.** Od ukupnog broj ispitanika, samo je 7.5% izrazilo barem osrednji stepen poverenja u Haški tribunal (ICTY), gde se bivšem predsedniku Slobodanu Miloševiću trenutno sudi za navodne ratne zločine. U pogledu drugih međunarodnih institucija obuhvaćenih istraživanjem, najviše poverenja uživa Evropska unija (31%), dok je NATO zauzeo poslednje mesto (6%). Pored toga, veliki broj ispitanika (78%) je reklo da se potpuno ili delimično slaže sa stavom “odluke o mnogim stvarima u mojoj zemlji donose se spolja”.

Komentarišući rezultate istraživanja u Srbiji, **Srdan Bogosavljević**, izvršni direktor beogradske agencije za istraživanje javnog mnjenja SMMRI, koji ga je i sproveo, primetio je: “Ono što je najznačajnije u ovoj anketi jest da ona potvrđuje da je tokom prošle godine došlo do velike promene u javnom mnjenju Srbije. Ljudi danas žele da razgovaraju o realnim, svakodnevnim problemima – siromaštvu, kriminalu, korupciji – dok su se ranije prevashodno bavili velikom politikom – Kosovom, odnosima sa Crnom Gorom i tome slično”.

“Što se tiče poverenja u Miloševića”, dodaje Bogosavljević, “primetno je da mnogi ljudi jednostavno ne žele da odgovaraju na pitanja u vezi s njim. Običnim ljudima se godinama nametalo da je Milošević najveći i najbolji, a sada im govore da treba da budu protiv njega. Mnogi to jednostavno nisu u stanju, tako da jedino mogu da odgovore ‘ne znam’ ili da odbiju da odgovore na pitanje”.

Crna Gora

Privreda i dalje perspektive. Na pitanje čega se danas najviše pribojava, javnost u Crnoj Gori na prvo mesto stavlja **korupciju** koju nešto ispod polovine ispitanika (47%) smatra jednim od tri najveća problema zemlje. Druga dva su **nezaposlenost** (44%) i **siromaštvo** (40%). Pored toga, u

svetlu nedavnih političkih zbivanja u Crnoj Gori, treba istaći da se u januaru 2002. 21% stanovništva izjasnilo za **stabilnost države** kao jedan od tri najveća problema. U poređenju s rezultatima od pre godinu dana, samo 16% smatra da im se ekonomski položaj poboljšao, dok više od polovine ispitanika (56%) tvrdi da je gori. Dok se većina (5%) izjašnjava kao donekle ili vrlo nezadovoljna svojim sadašnjim ekonomskim statusom, 36% izražava očekivanje da će se on poboljšati u narednih 12 meseci.

Domaće institucije. Institucije kojima se u celoj zemlji **najviše veruje** su **univerzitet** za koji se izjasnilo 54% ispitanika, potom **Crkva** (44%) i **predsednik republike** (41%). **Najmanje** poverenje uživaju **mediji** (22%), **sindikati** (26%) i **policija** (27%). **Vlada** se rangira osrednje kad je reč o poverenju (33%).

Javne ličnosti. Ispitivanje pokazuje da predsednik Milo Đukanović kao javna ličnost uživa **najviši nivo poverenja** (39%) u Crnoj Gori. Za njim slede predsednik vlade Filip Vujanović (35%) i mitropolit Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori Amfilohije Radović (33%). Ovi se rezultati mogu uporediti sa načinom na koji se **rangira poverenje u međunarodne ličnosti**, kao što su Romano Prodi, predsednik Evropske komisije, kome veruje 19% crnogorske javnosti ili Vladimir Putin za koga se opredeljuje 29% ispitanika – što je najveće poverenje koje jedna javna ličnost sa međunarodne scene uživa u Crnoj Gori. Generalni sekretar NATO-a Džordž Robertson je, na osnovu istraživanja, lider sa međunarodnog plana koji se u ovoj zemlji najmanje ceni, a kojem veruje samo 15.5% ispitanika. Od domaćih ličnosti kojima se danas u Crnoj Gori **najmanje veruje**, tu su mitropolit Crnogorske pravoslavne crkve Miraš Dedeić (8%), predsednik savezne vlade Dragiša Pešić (16%) i poznati crnogorski ekonomista Veselin Vukotić (18%).

Međunarodne institucije. Od svih međunarodnih institucija obuhvaćenih istraživanjem, u Crnoj Gori se poverenje u **Međunarodni monetarni fond (MMF)** rangira od osrednje velikog do velikog (41%). Slede **Evropska unija** kojoj veruje 39% ispitanika i **Svetska banka** (39%). Rezultati istraživanja pokazuju da se u Crnoj Gori kada je reč o međunarodnim organizacijama **najmanje veruje NATO-u** koji beleži osrednji nivo nepoverenja od 21%. Nešto bolje se rangira **Međunarodni sud za ratne zločine na teritoriji bivše Jugoslavije** (24%) i **Pakt stabilnosti** sa 26%.

Kosovo

Privreda i dalje perspektive. Nešto malo manje od polovine stanovništva Kosova (44%) smatra da im se ekonomska situacija poboljšala, bilo osrednje ili znatno u proteklih 12 meseci, pri čemu se nešto malo veći broj ispitanika (47 %) izjašnjava kao donekle ili vrlo zadovoljan svojim sadašnjim ekonomskim statusom. Istraživanje pokazuje da su obični ljudi na Kosovu danas najviše preokupirani problemom **nezaposlenosti**, koji je kao ključan označen od strane 77% ispitanika. Slede **siromaštvo** koje 39% javnosti smatra svojom osnovnom brigom, **korupcija** (33%) i **kriminal** (28%). Međutim, uprkos ovakvih preokupacija, javnost Kosova izražava najviše optimizma od svih u regionu u pogledu daljeg razvoja događaja, pri čemu gotovo dve trećine (64%) potvrdno odgovara na konstataciju “Opšte uzev, stvari se u našoj zemlji kreću u dobrom pravcu”:

Domaće institucije. Rezultati istraživanja pokazuju da na Kosovu najveće poverenje uživa **Univerzitet** (84%) za kojim slede **vojska** (83%) i **policija** (76%). Najmanje se veruje **medijima** (35%), **biznisu i privatnom preduzetništvu** (37%) – dakle, nepoverenje se kreće od osrednjeg do velikog – i **nevladinim organizacijama** (40%). Uprkos tome, sve su to brojke koje, u poređenju sa rezultatima dobijenim na regionalnom planu, ukazuju na dosta visok nivo poverenja.

Javne ličnosti. Na osnovu istraživanja, **javna ličnost od najvećeg poverenja** na Kosovu je danas predsednik Ibrahim Rugova za koga se izjasnilo 54% ispitanika. Nakon Rugove dolaze lider Alijanse za budućnost Kosova (AAK) Ramuš Haradinaj (50%), novinar i izdavač lista *Koha Ditore* Veton Suroi (47%) i lider Hrišćansko-demokratske partije Kosova (PShDK) Mark Krasnići (47%). Javne ličnosti

kojima se **najmanje veruje** su potpredsednik Socijaldemokratske partije Kosova (PSDK) Iljaz Kurteši (21%), predsednica PSDK-a Kaćuša Jašari (21%) i Jakup Krasnići, lider Demokratske partije Kosova (PDK) i ministar za javne poslove (25%).

Međunarodne institucije. Nešto malo manje nego u Srbiji, dve trećine (67%) stanovnika Kosova se slaže sa konstatacijom da se ‘mnoge odluke od bitnog značaja za zemlju donose spolja’. Međutim, za razliku od svojih severnih suseda stanovništvo Kosova izražava neuopredivo viši nivo poverenja u sve međunarodne institucije obuhvaćene istraživanjem. Verovatno ne iznenađuje što se **NATO** pojavljuje kao **međunarodna institucija kojoj se najviše veruje** – odgovori ubedljivih 91% ispitanika kreću se od priličnog do velikog poverenja u zapadnu vojnu alijansu. Na listi institucija kojima se najviše veruje slede **Ujedinjene nacije** (77%), nešto niže rangirana **Evropska unija** (72%) i **Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)** sa svojih 70% - poverenje koje se kreće od umerenog do velikog. Rezultati istraživanja pokazuju da se **najmanje veruje** – a, vredi naglasiti – međunarodnim institucijama o kojima se na Kosovu najmanje zna, kao što su **Svetska trgovinska organizacija (STO)** (48%), **Pakt stabilnosti** (50%) i **MMF** (57%).

Međuetnički odnosi. Dok se samo 6% ispitanika slaže sa konstatacijom ‘građanski rat ugrožava naš narod’, nešto malo više od trećine (34%) u potpunosti prihvata konstataciju ‘u borbi za svoja prava, etničke manjine postavljaju prevelike zahteve’. Istovremeno, samo 6% ispitanika navodi etničke sukobe kao jedan od tri najveća problema s kojima se danas suočava Kosovo.

Bosna i Hercegovina

Privreda i dalje perspektive. Istraživanje je pokazalo da je javnost **Bosanske Federacije** vrlo pesimistična u pogledu opšteg pravca u kojem se zemlja kreće. Nešto malo manje od polovine ispitanika (43%) smatra da se Federacija kreće u lošem smeru, dok samo 21% zastupa suprotan stav. Slično, mračno raspoloženje vlada u **Republici Srpskoj (RS)**, mada je tu javnost manje polarizovana - 34% ispitanika kaže da se stvari kreću u dobrom pravcu, a 24% da je RS na pogrešnom putu. Na pitanje o glavnim ličnim preokupacijama, javnost **Federacije** na prvo mesto stavlja **siromaštvo** (27%), a potom **nezaposlenost** (25%). Suprotno tome, **nestabilna politička situacija** se navodi kao najveća preokupacija u **RS** (30%), dok je **siromaštvo** (23%) na drugom mestu.

Domaće institucije. U Federaciji se **vojska** javlja kao institucija kojoj se najviše veruje (50%); slede **Crkva** (48%) i **policija** (44%). Najmanje se veruje **parlamentu** (18%), **lokalnim vlastima** (18%) i **vladi** (20%) – što na regionalnom nivou predstavlja najniži nivo poverenja u ovoj kategoriji. U rasponu od umerenog do velikog (76%) **Crkva** se javlja kao domaća institucija kojoj se **najviše veruje** u **RS**. Za njom slede **vojska** (54%) i **univerzitet** (50%). Poverenje u **vladu** izražava 31% ispitanika, dok se **najmanje veruje** institucijama kao što su **lokalne vlasti** (21%), **biznis** i **privatno preduzetništvo** i **nevladine organizacije** (22.4%).

Javne ličnosti. U **Federaciji** se od svih javnih ličnosti **najviše veruje** ministru inostranih poslova i lideru Socijaldemokratske partije (SDP) Zlatku Lagumdžiji (40%), predsedniku Stranke demokratske akcije (SDA) Aliji Behmenu (28%) i članu Predsedništva Federacije Berizu Belkiću (27%). Pokazalo se da su javne ličnosti kojima se u Federaciji **najmanje veruje** član Predsedništva Živko Radišić (6%), bivši predsednik federalnog parlamenta Enver Krešo (10%) i predsednik Stranke demokratske akcije (SDA) Sulejman Tihić (12%).

Valja uočiti da se od svih javnih ličnosti u **RS** najviše veruje ljudima protiv kojih je Haški tribunal podigao optužnice – Ratku Mladiću, u rasponu od umerenog do velikog poverenja (53%) i Radovanu Karadžiću za koga se izjasnilo 47% ispitanika. Predsednik vlade Mladen Ivanić zauzima tek treće mesto na listi poverenja javnosti (38%). Istraživanje je pokazalo da su javne ličnosti u RS-u kojima se **najmanje veruje** predsednik Ustavnog suda Snježana Savić (17%), član Predsedništva Živko Radišić (18%) i bivši predsednik vlade i lider Stranke nezavisnih socijaldemokrata (SNDS) Milorad Dodik (20%).

Međunarodne institucije. Poverenje u međunarodne organizacije obuhvaćene istraživanjem je znatno veće u Bosanskoj Federaciji nego u RS. Kada je reč o **Federaciji**, od svih **međunarodnih institucija** najviše se veruje **Haškom tribunalu (ICTY)**, gde se raspon poverenja javnosti kreće od umerenog do velikog (51%) i **Svetskoj banci** (43%). **Svetska banka** se takođe rangira na prvo mesto u **RS-u**, premda je poverenje u nju, koje se kreće od umerenog do velikog (18%) znatno manje nego u svim drugim teritorijama obuhvaćenim istraživanjem. Verovatno da i nije iznenađujuće što u **Haški tribunal** veruje samo 4% ispitanika u RS.

Hrvatska

Privreda i dalje perspektive. Na pitanje “Čega se danas najviše bojite?” javnost Hrvatske na prvo mesto stavlja **nezaposlenost** (29%), a potom **siromaštvo i nizak životni standard** (24%). Ukupno gledano, Hrvati su u prilično mračnom raspoloženju kada je reč o trenutnoj ekonomskoj situaciji – pri čemu je 33% zadovoljno svojim sadašnjim položajem, dok je 44% nezadovoljno. Nešto malo više od većine ispitanika (50%) smatra da se njihov životni standard neće bitno promeniti u narednih 12 meseci. Međutim, više je optimizma gledano na duži rok - 55% ispitanika je izrazilo uverenje da će se situacija poboljšati tokom narednih 5 godina.

Domaće institucije. Sudeći po rezultatima istraživanja, institucije kojima se **najviše veruje** u Hrvatskoj su **Crkva** (60%), **biznis i privatno preduzetništvo** (55%) i **vojska** (43%). Na drugoj strani skale, tri institucije kojima se **najmanje veruje** su **mediji** (25%), **lokalne vlasti** (22%) i **sudovi** (17%).

Javne ličnosti. Istraživanje pokazuje da su tri javne ličnosti kojima se u Hrvatskoj **najviše veruje** sadašnji predsednik Stipe Mesić za koga se u rasponu od umerenog do velikog poverenja izjasnilo 41% ispitanika, premijer Ivica Račan (36%) i predsednik Parlamenta Zlatko Tomčić (32%). Dve javne ličnosti kojima se **najmanje veruje** su lider Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) Ivo Sanader kome ne veruje 45% ispitanika, i predsednik Hrvatske socijalno-liberalne stranke (HLSL) Dražen Budiša za koga se u kategoriji ‘nemam poverenja’ izjasnilo 41% ispitanika.

Međunarodne institucije. Posmatrano na regionalnom planu, poverenje u međunarodne institucije se u Hrvatskoj kreće oko proseka. Institucije kojima se **najviše veruje** su **EU** (39%), **UN** (38%) i **NATO** (32%). **Najmanje se veruje** institucijama **Pakta stabilnosti**, **OEBS-a** (16%) i **Haškog tribunala** (21 %).

Makedonija

Privreda i dalje perspektive. Na pitanje koja su tri najveća problema s kojima se zemlja danas suočava, makednoska javnost na prvo mesto stavlja **nezaposlenost** (70%), zatim **siromaštvo** (41%) i **korupciju** (40%). Pored toga, 59% ispitanika se izjašnjava kao donekle ili vrlo nezadovoljno svojom sadašnjom ekonomskom situacijom – brojka po kojoj se Makedonija rangira na treće mesto u regionu, nakon Bugarske i Rumunije. Malo više optimizma pokazuje 29% ispitanika koji kažu da očekuju da im se životni standard poboljša tokom sledeće godine. Na pitanje kako vide dugoročne (5 godina) perspektive, malo više od polovine (52%) smatra da će im se ekonomska situacija poboljšati u tom periodu. Istovremeno, 57% kaže da se zemlja kreće u pogrešnom smeru – što je na regionalnom nivou najveća cifra u ovoj kategoriji. Takođe je značajno uočiti da 48% Makedonaca označava **opasnost od rata** kao nešto čega se **najviše pribojavaju u današnje vreme** – što je daleko najveći procenat u celom regionu.

Domaće institucije. Na nacionalnom planu, institucije kojima se u Makedoniji **najviše veruje** su **vojska** (55%), **univerzitet** (40%) i **policija** (39%). Istraživanje ukazuje da **najmanje poverenja** uživaju **vlada** (12%) i **Parlament** (13%) – što je najniži nivo poverenja u ove dve institucije

zabeležen u regionu. **Biznis i privatno preduzetništvo** beleže nivo poverenja od 29%, koji se po regionalnim standardima može smatrati osrednjim.

Javne ličnosti. Od svih javnih ličnosti u Makedoniji se danas **najviše veruje** ministru finansija Nikoli Gruevskom (24%). Za njim slede ministar unutrašnjih poslova Boškovski (23%) i lider Socijaldemokratske Unije Makedonije (SDSM) Branko Crvenkovski (21%). Istraživanje pokazuje da su javne ličnosti od **najmanjeg poverenja** javni tužilac Stavre Džikov (9%), predsednik Parlamenta i lider Liberalne partije (LP) Stojan Andov (10%) i predsednik vlade Ljubčo Georgievski (13%).

Međunarodne institucije i ličnosti. Od svih međunarodnih institucija obuhvaćenih istraživanjem, u Makedoniji se **najviše veruje Evropskoj Uniji** kojoj u rasponu od umereno do veoma veruje 35% ispitanika, a potom **Ujedinjenim nacijama** (34%) i **Svetskoj banci** (32%). **Najmanje poverenja** uživaju **Pakt stabilnosti i Haški tribunal** (22%). Kada je reč o ličnostima međunarodne scene, najviše poverenja uživa Vladimir Putin (35%) – uz Bugarsku, to je najveće poverenje koje se u regionu iskazuje prema ruskom predsedniku. Nakon Putina dolaze generalni sekretar UN Kofi Anan (26%) i predsednik SAD Džordž Buš (25%).

Bugarska

Privreda i dalje perspektive. Istraživanje ukazuje na visok nivo nezadovoljstva javnosti sadašnjim stanjem u privredi Bugarske. 81% Bugara se izjašnjava kao donekle ili veoma nezadovoljno svojom trenutnom ekonomskom situacijom – što je najviši procenat u celom regionu – dok je samo 7% ispitanika donekle ili veoma zadovoljno svojim životnim standardom. Kada je reč o tri najveće lične preokupacije, bugarska javnost stavlja **nezaposlenost** na prvo mesto (72%), a tek onda **siromaštvo** (66%) i **kriminal** (33%). Pored toga, 63% Bugara smatra da je tranzicija ka tržišnoj ekonomiji isuviše spora. Mračnom raspoloženju javnosti doprinosi i činjenica da samo 12% ispitanika očekuje ekonomski boljitak u narednih 12 meseci. Čak i kada je u pitanju perspektiva u narednih 5 godina, procenat ispitanika koji se nada da će im se situacija poboljšati iznosi samo 26%.

Domaće institucije. Mediji predstavljaju nacionalnu instituciju kojoj se **najviše veruje** u Bugarskoj – raspon se kreće od umerenog do velikog poverenja, 57% – čime bugarski mediji zauzimaju drugo mesto u regionu. Za medijima slede **predsednik** i **vojska**, za koje se izjasnilo 53% ispitanika. Institucije kojima se **najmanje veruje** su **nevladine organizacije** i **sindikati** (9%) i **sudovi** (12%). Pored toga, poverenje u **vladu** izražava 31%, a u **Parlament** 19 % ispitanika.

Javne ličnosti. Uprkos evidentnom i velikom nepoverenju javnosti u sadašnji vladin kurs, predsednik vlade Simeon Sacs Coburg Gotta je **politička figura kojoj se najviše veruje** u Bugarskoj (54%). Na drugom mestu po popularnosti je televizijski voditelj Slavi Trifonov za koga se izjašnjava 50% ispitanika, dok je treći bivši predsednik Petar Stoyanov (46%). Javne ličnosti kojima se **najmanje veruje** su bivši potpredsednik vlade Evgenii Bakardjiev (4%), predsednica opozicione Unije demokratskih snaga (SDS) Ekatarina Mihailova (10%) i bivši predsednik vlade i predsednik SDS-a Ivan Kostov (11%).

Međunarodne institucije. Na osnovu istraživanja, **Evropska unija** je u Bugarskoj **međunarodna organizacija kojoj se najviše veruje** (52%). Slede **Ujedinjene nacije** (38%) i **NATO** (37%). Za **Pakt stabilnosti** čulo je samo 17% javnosti u Bugarskoj, a od onih koji su svesni njegovog postojanja veruje mu samo 17.4%. Od svih međunarodnih organizacija u Bugarskoj se **najmanje veruje STO-u** (13%), **Paktu stabilnosti** (17%) i **OEBS-u** (20%). Na pitanje s kojim zemljama bi Bugarska trebalo da ostvaruje tešnju saradnju, za Rusiju i Grčku se opredeljuje najveći broj ispitanika (89%), zatim sledi Turska i Sjedinjene Države (85%).

Rumunija

Privreda i dalje perspektive. Upitani koja su tri ključna problema s kojima se zemlja suočava, Rumuni na prvo mesto stavljaju **korupciju** (64%), potom **siromaštvo** (61%) i **nezaposlenost** (39%). Dok se 64% ispitanika izjašnjava kao donekle ili vrlo nezadovoljno svojim sadašnjim ekonomskim statusom, njih samo 27% kaže da očekuje da će im se životni standard poboljšati tokom naredne godine. Na pitanje kako gledaju na stvari u dugoročnoj perspektivi (pet godina), manje od polovine (37%) kaže da veruje da će im ekonomska situacija biti umereno ili znatno bolja. Međutim, kada je reč o optimizmu, 34% javnosti u Rumunije kaže da se slaže sa konstatacijom da se zemlja, uopšteno gledano, kreće u dobrom smeru.

Domaće institucije. U Rumuniji se od svih institucija neuporedivo najviše veruje **crkvi** za koju se izjašnjava 91% ispitanika. Potom se navode **vojska** (79%) i **mediji** (69%) – što je najveći procenat poverenja u medije u celom regionu. Što se tiče **policije**, ona uživa poverenje 46% ispitanika – na regionalnom planu, to je drugo mesto nakon Kosova. Istraživanje dalje pokazuje da Rumuni **najmanje veruju Parlamentu** (32%) i **nevladinim organizacijama** (24%). U **sadašnju vladu** veruje 44% ispitanika, što je prilično veliki procenat poverenja u poređenju sa rezultatima dobijenim u regionu.

Javne ličnosti. Na osnovu istraživanja, danas su u Rumuniji **javne ličnosti kojima se najviše veruje** predsednik vlade Adrian Nastase koji uživa nivo poverenja koji se kreće od umerenog do visokog (64%). Za Nastaseom slede lider Demokratske partije (PD) Traian Basescu (56%), ministar inostranih poslova Mircea Geoana (50%), a za njim neposredno predsednik Ion Iliescu (49%). Od ličnosti kojima se **najmanje veruje**, tu su nezavisni opštinski savetnik Bukurešta George Padure koji uživa poverenje 5.4% ispitanika, lider Liberalne partije (PNL) Valeriu Stoica i lider Mađarske demokratske unije Rumunije (UDMR) Marko Bela (12%).

Međunarodne organizacije. Istraživanje ukazuje da su tri **međunarodne institucije kojima se najviše veruje** u Rumuniji **Evropska unija** (59%), potom **NATO** (58%) i **UN** (49%). Međunarodne institucije kojima rumunska javnost, prema istraživanju, **najmanje veruje** su **STO** (19%), **Pakt stabilnosti** (26%) i **MMF** (32%).

O inicijativi IDEA International/SEEDS-a za sprovođenje istraživanja

Regionalno istraživanje je sprovedeno kroz 10.000 direktnih intervju u Bosni i Hercegovini (uz posebno istraživanje sprovedeno u Republici Srpskoj), Bugarskoj, Hrvatskoj, Kosovu, Makedoniji, Crnoj Gori, Rumuniji i Srbiji. Pitanja su se odnosila na:

- Odnos prema demokratiji, učešću u politici, pravima manjina i medijima
- Stavove o sadašnjoj ekonomskoj situaciji i tranziciji ka tržišnoj privredi
- Poverenje u domaće i međunarodne javne ličnosti
- Poverenje u nacionalne institucije, kao što su policija, vojska, crkva i parlament
- Poverenje u međunarodne institucije, kao što su Evropska Unija, NATO, Svetska banka i Ujedinjene nacije
- Odnos prema regionalnoj i međunarodnoj saradnji, uključujući Pakt stabilnosti za jugoistočnu Evropu.

Govoreći o ciljevima ove regionalne inicijative, **Tanja Petovar**, ranije jugoslovenski advokat u oblasti ljudskih prava, a sada koordinator projekata mreže SEEDS, kaže: “Želja nam je da, u saradnji sa domaćim trustovima mozгова i istraživačkim institutima, identifikujemo i promovišemo jedan javni program koji će biti u stanju da utiče na politički program i njegove prioritete, i doprinese razmišljanima o daljoj demokratskoj reformi na Balkanu, nudeći solidne informacije o težnjama i preokupacijama javnosti”.

Integralni tekst izveštaja *SEE Public Agenda Survey*, kojeg je sačinila SEEDS mreža uz podršku International IDEA-a dostupan je na Internetu na sledećoj adresi:

www.idea.int

Za detaljnija obaveštenja i intervjuje sa predstavnicima International IDEA i članovima mreže SEEDS obratite se:

- International IDEA: Mark Salter, Senior Information Officer, tel. +46 8 698 3714, mobilni +46 70 429 3750, email: info@idea.int; Hélène Ahlberger, Project Menager, tel. +46 8 698 3730, email: h.ahlberger@idea.int
- SEEDS network: Tanja Petovar, Projekt Koordinator, tel. +32 2 504 7972, mobilni +32 2 502 97 86, email: tpetovar@planetinternet.be
- Sve zvanične informacije o *SEE Public Agenda Survey* možete dobiti od Medija Cntra u Beogradu. Kontakt: Gordana Budjinski, tel. +381 11 3343 225, email: budjinski@mediacenter.org.yu. Website: www.mediacenter.org.yu

---

Međunarodni institut za demokratiju i pomoć prilikom izbora (International IDEA) je međuvladina organizacija sa sedištem u Švedskoj, koja okuplja 20 zemalja-članica i četiri međunarodne nevladine organizacije kao pridružene članice, sa ciljem pružanja podrške i jačanja demokratije u svetu. Globalna po svom članstvu i delokrugu rada, nezavisna od pojedinačnih nacionalnih interesa, i brza u reagovanju, International IDEA je međuvladina organizacija sa jedinstvenim mandatom – da podržava razvoj istinske, održive demokratije.

Za sve informacije o International IDEA-i, obratiti se:
Mark Salter, Senior Information Officer
International IDEA, Strömsborg, 103 34 Stockholm, Sweden
Tel. +46 8 698 37 00, Fax: +46 8 20 24 22
E-mail: info@idea.int
Website: <http://www.idea.int>